



Hukuk İşleri ve Uluslararası İlişkiler Komisyonu
SEKİZİNCİ TOPLANTISI
RAPORU

TÜRKPA Üye Ülkeleri Arasında Turizmin Geliştirilmesi:
Kovid-19 Salgınının Etkisi ve Gelecekte Beklentiler

GİRİŞ

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin başkenti Bakü'de düzenlenen 9. Genel Kurul toplantısında kabul edilen Sekretaryanın 2020 Yılı Faaliyet Planı uyarınca Hukuk İşleri ve Uluslararası İlişkiler Komisyonunun sekizinci toplantısının ana gündem maddesi olarak “TÜRKPA Üye Ülkeleri Arasında Turizmin Geliştirilmesi” konusunun ele alınmasına karar verilmiştir.

Dünya Turizm Örgütü (DTÖ), turizmi, insanların “boş zamanlarını değerlendirme ve diğer amaçlar için arka arkaya bir yıldan fazla ve 24 saatten az olmamak üzere olağan ortamlarının dışındaki yerlere seyahat etmesi ve orada kalması” olarak tanımlamaktadır. Turizm, yerel (seyahet eden kişinin kendi ülkesi içinde) veya uluslararası olabilir. Uluslararası turizmin bir ülkenin gelir-gider açısından ödemeler dengesi üzerinde etkisi de vardır.

Küresel çağda dış politika ve diplomasi araçlarının kullanımı gibi konular başta olmak üzere turizmin farklı değişken ve parametreler üzerinde etkileri vardır ve ülkelerin sosyo-ekonomik sistemlerinin çeşitliliği turizmle ilgili karar ve uygulamalarla ilişkilendirilebilmektedir. Her ülke, turizm potansiyelini geliştirmek ve turist sayısını artırmak için bireysel, örgütsel ve ulusal düzeyde politikalarını ve motive edici faktörleri yönlendirme ihtiyacı ile karşı karşıyadır.

İletişim sektöründeki hızlı değişim ulaşım araçlarında hız, konfor ve kapasiteyi artırmış, buna bağlı olarak uluslararası turizm de bu durumdan olumlu etkilenmiştir. Uluslararası seyahatler kolay ve uygun maliyetli hale gelmiş, yabancı sermaye yatırımları artmış, turizm alanındaki yatırımlar turizm bilincini artırmış ve tüm bunlar uluslararası turizmin gelişimini olumlu yönde etkilemiştir.

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre 1990 yılında dünya genelinde 435 milyon turist turizm faaliyetlerine katılırken, bu rakam 1995 yılında 528 milyon, 2000 yılında 675 milyon, 2005 yılında 798 milyon, 2008 yılında 917 milyon ve 2010 yılında 940 milyona ulaşmıştır. Dünya Turizm Örgütü'nün tahminlerine göre 2020 yılında 1,6 milyar turist uluslararası turizm faaliyetlerine katılması beklenirken, Kovid-19 salgını turizm sektörüne büyük bir darbe vurmuştur.

Kovid-19'dan önce, seyahat ve turizm, dünya ekonomisinin en önemli sektörlerinden biri haline gelmişti. Turizm küresel GSYİH'nın yüzde 10'unu ve dünya çapında 320 milyondan fazla işyerini oluşturuyordu. Turizm rakamları, 2008 yılının ikinci yarısı ile 2009'un sonu arasındaki küresel ekonomik yavaşlamanın ve 2009'da H1N1 influenza salgınının başlamasının sonucu olarak azalmıştır. Ancak Kovid-19 salgını turizme aniden büyük bir darbe vurana kadar turizm rakamlarında artış gözlemlenmekteydi.

Dünya Turizm Örgütü, küresel uluslararası turist girişlerinin 2020'de %58 ile %78 oranında düşebileceğini ve bunun da uluslararası turizm gelirlerinde 0,9-1,2 trilyon ABD doları tutarında potansiyel bir kayba yol açabileceği tahmininde bulunmaktadır. Dünya genelinde turizm gelirlerinin 2023 yılına kadar 2019 yılı seviyelerine çıkması beklenmemektedir. 2020'nin ilk yarısında, turist girişleri küresel olarak yüzde 65'ten fazla azalmıştır. 2020 yılı Nisan ayından bu yana ise neredeyse durma noktasına gelmiştir.

Bu raporda Türk dili konuşan ülkeler arasındaki turizm potansiyeli ortaya konulacak ve turizmin ülke ekonomileri üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Ayrıca Kovid-19 salgını sırasında üye ülkelerde turizmde yaşanan sorunlar da ele alınacaktır.

ÜYE ÜLKELER ARASINDA TURİZM POTANSİYELİ

TÜRKPA üyesi ülkeler arasında ekolojik turizm ve doğa turizmi, kış turizmi ve sağlık turizmi dahil turizmin hemen hemen her alanında büyük potansiyel bulunmaktadır. TÜRKPA üye ülkeleri arasında turist akışı olmasına rağmen istenilen düzeyde değildir. Türk dili konuşan ülkeler arasında turizmi geliştirmek için hem ikili hem de çok taraflı düzeyde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Türk Konseyi Devlet Başkanlarının 5 Haziran 2015 tarihinde Bodrum’da düzenlenen Dördüncü Zirvesi sırasında kabul ettikleri karar doğrultusunda “Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi”nin geliştirilmesi için bir çalışma grubu oluşturulmuş ve Kazakistan Cumhuriyeti koordinatör olarak belirlenmiştir.

Turizm paketi projesi, üye devletlerin turizmden sorumlu devlet organlarının ve alt kuruluşlarının, aynı zamanda özel sektör temsilcilerinin desteğiyle geliştirilmiştir. Turizm paketi, turistlerin üye devletlerin Büyük İpek Yolu boyunca yerleşen şehirlerinde Türk dünyasının zengin tarihi ve kültürel mirasını ziyaret etmesini ve onlara bu konuda bilgilerin aktarılmasını içermektedir.

Türk Konseyi üye devletlerinin Turizm Çalışma Grubu’nun 23 Mart 2016 tarihinde Kazakistan’ın Çimkent şehrinde düzenlenen 7. toplantısında üye ülkelerin tur operatörleri, “Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi”nin uygulanmasına ilişkin konsorsiyum protokolünü imzalamıştır. Bu protokole göre, tur operatörlerinin bu turizm paketini ülkelerindeki seyahat acentalarında tanıtımları öngörülmektedir. Türk Konseyi üye devletlerinin Turizm Bakanları düzeyinde 8 Ağustos 2018 tarihinde Astana’da düzenlenen dördüncü toplantısında taraflar “Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi”nin lansmanı ve ticari uygulaması için bir turizm paketi ve web sitesinin geliştirilmesi, fiyatlandırma politikası, tur operatörlerinin pazarlama ve iletişim stratejisi, dünya pazarında tanıtımı ve üye ülkeler aracılığıyla reklam videolarının televizyonda yayınlanması, Dünya Turizm Örgütü ile ilişkiler dahil hazırlıkların ana konularını ele almıştır.

“Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi”, üye ülkelerin ünlü turistik yerlerinden oluşan geleneksel İpek Yolu’nun eşsiz kültürel, manevi, tarihi ve gastronomik yaşamı ile turistleri bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bu ortak paket, Türk dili konuşan ülkeler arasında turist akışını artırmayı ve diğer ülkelere gelen turist sayısının artmasını amaçlamaktadır.

Azerbaycan

Azerbaycan, hem yerli hem de yabancı ziyaretçilerin ilgisini çeken çok sayıda somut olmayan kültürel miras varlığına, tarihi anıtlara ve binalara, şaşırtıcı doğal manzaralara sahiptir ve mükemmel misafirperverliği ile ünlüdür. Azerbaycan'ın turizm stratejisi, sürdürülebilir eylemlere ve gerçekçi olarak ulaşılabilir hedeflere odaklanarak uzun vadede ülkenin turizm potansiyelini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bölgesel turizm gelişimi bu stratejinin önemli bir bileşenidir. Bu, yerel nüfusu turizm ve miras değer zincirlerine entegre ederek ekonominin yeniden canlandırılmasını kapsamaktadır. Ülke çapında faaliyet gösteren Destinasyon Yönetimi Organizasyonu (DYO) ofisleri ve halihazırda 7 miras rezervini yöneten Rezerv Yönetim Merkezi (RYM) ile turizm gelişiminin merkezietçi hale getirildiği güçlü bir bölgesel ağ oluşturulmuştur.

Ayrıca, bölgesel ağda her iki kurum ve kurulan 3 turizm endüstrisi birliği tarafından özel sektör işletmeleri için eğitim ve kapasite geliştirme programları yürütülmektedir. Azerbaycan Devlet Turizm Ajansı (DTA), turizm alanında devlet politikalarını ve düzenlemelerini uygulayan merkezi yürütme organı olarak 20 Nisan 2018 tarihinde kurulmuştur. Azerbaycan Turizm Kurulu (ATK) DTA'ya bağlı bir kamu tüzel kişisidir ve turizm pazarlama organını temsil etmektedir.

Dört temel ilke, yani “sürdürülebilirlik”, “rekabet edebilirlik”, “hizmet kalitesi ve değer odaklılık” ve “kamu-özel ortaklığı”, Azerbaycan'ı küresel ölçekte çekici ve başarılı bir turizm destinasyonu olarak konumlandırmak ve markalaştırmak için önemlidir. Bu ilkeler, endüstrinin dengeli gelişimine destek vermek için belirlenmiştir ve Azerbaycan'da turizmin gelişim stratejisinin bel kemiği olarak nitelendirilmektedir.

Vatan Savaşı'ndaki tarihi zaferden sonra Azerbaycan Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünün restorasyonu, kurtarılmış topraklarda turizm endüstrisinin gelişmesi için koşullar yarattı. Karabağ'ın elverişli ekonomik ve coğrafi konumu, zengin kaynakları, eşsiz doğal ve iklimsel özellikleri, verimli toprakları, zengin flora ve faunası, ülkenin turizm endüstrisinin gelişimi için yeni fırsatlar yaratmıştır. Ermeni vandalları tarafından tahrip edilen müzelerin ve kültürel-tarihi anıtların restorasyonu ve yeniden inşası, otel komplekslerinin inşaları gerçekleştiriliyor.

Aynı zamanda, kurtarılan bölgelerde büyük altyapı ve ulaşım projeleri uygulanıyor. 8 ayda inşa edilen ve 5 Eylül 2021 tarihinde hizmete giren Fuzuli Uluslararası Havalimanı ile Zengilan ve Laçın bölgelerinde uluslararası havalimanları inşa edilmektedir. Karabağ'da uygulanan ulaşım ve altyapı projeleri, gelecekte TÜRKPA üyesi ülkeler arasında turizmin gelişmesi için yeni fırsatlar yaratacaktır.

Sürdürülebilirlik ilkesi, turizm endüstrisinin milli gelire ve istihdam artışına katkısını optimize etmeyi amaçlamaktadır. Rekabet edebilirlik, KOBİ'ler için bir turizm destek yapısının başlatılmasını, bölgesel kalkınmayı ve rekabet gücünün artmasını içermekte, çeşitli hizmet sağlayıcıları ve uluslararası rekabet edebilirlik için özel sektör turizm endüstrisi derneklerinin kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Hizmet kalitesi ve değer odaklılık, kalite güvencesi için düzenleyici bir çerçeve sağlamak, turizmle ilgili tüm işler ve faaliyetler için lisans prosedürlerini iyileştirmek ve standartlaştırmak anlamına gelmektedir. Kamu-özel ortaklığı, sektörün ve ilgili KOBİ'lerin finansman, hibe, eğitim ve danışmanlık ile desteklenmesini ve kamu ortaklarıyla birlikte turizmle ilgili işlere doğrudan yabancı yatırımın kolaylaştırılmasını sağlamaktadır.

Kazakistan

Turizm, Kazakistan'da 2017 yılında ulusal ekonomiye %1,4 oranında katkıda bulunan önemli bir sektördür. Sektör, ülke genelinde 463.700 kişiyi istihdam eden 118.800 kayıtlı işletmeden oluşmaktadır ve 2018 yılında toplam istihdamın yüzde 5,3'nü oluşturmuştur. Gelen turist toplam ihraç gelirine %4,4 oranında katkıda bulunmuştur ve bu rakam tüm hizmet ihracatının yüzde 36'sına tekabül etmektedir. 2018'de yurtdışından gelen turistlerin sayısı, 2017'ye göre %14,1 ve beş yılda %28,5 artışla 8,8 milyona ulaşmıştır. Ziyaretçilerin % 91,7'si geleneksel olarak eski Sovyet ülkeleri vatandaşlarıdır ve onlar harcamaların %70,6'sını oluşturmaktadır. Diğer ülkelere gelen ziyaretçiler, toplam ziyaretçilerin %8,3'ünü, harcamaların ise %29,4'ünü oluşturmaktadır.

Kazakistan, Mayıs 2019'da '2019-2025 Yılları için Turizm Endüstrisinin Geliştirilmesi Programını' onaylamıştır. Program, Kazakistan'ı 2025 yılına kadar dünyanın seyahat için en cazip 50 ülkesinden biri olarak konumlandırmayı hedeflemektedir. Program, turist hizmetlerinin ve ürünlerinin mevcudiyetini ve

kalitesini ve ayrıca turistlerin ilgisini çeken yerleri geliştirerek ülke nüfusunun yaşam kalitesini iyileştirmek için tasarlanmıştır. Aynı zamanda, dış ve iç turist akışlarının büyümesine, elverişli bir turist iklimi yaratarak turizm endüstrisine yatırımın artırılmasına ve hem iç hem de dış pazarlarda Kazakistan'ın turist potansiyelinin tanıtılmasına odaklanmaktadır. Kazakistan'ın ulusal turizm örgütü olan Kazak Turizm JCS, bu programı pazarlama ve tanıtım faaliyetlerine rehberlik etmek ve turizme yatırım çekmek için kullanmıştır.

2019-2025 programında ortaya konan bu hedeflere ulaşmak için kurumsal çerçeve güçlendirilmiş, Kazak Turizm JSC ile birlikte çalışan ulusal ve yerel yürütme organları oluşturulmuş ve Kazakistan'da 30 farklı sektörü birbirine bağladığı tahmin edilen turizmin kesişen doğasını ele almak için ek koordinasyon önlemleri geliştirilmiştir. Yatırımcıları turizm sektörüne çekmek amacıyla, hibe sağlanması, emlak ve arazi vergisinden muafiyetler de dahil olmak üzere yatırımcılar için ayrıcalıklı bir rejim oluşturulmuştur.

27-28 Ağustos 2019 tarihlerinde Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Spor Bakanlığı Mangystau Bölgesi Valiliği ile birlikte Aktau kentinde Uluslararası Turizm Forumunu ve Hazar kıyı devletlerinin (Kazakistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Rusya, İran) katılımı ile "Hazar Denizi'nde Turizm" konusunda ilk beş taraflı istişareleri düzenlemiştir. İstişarelerin ardından taraflar, Hazar'da turizmin daha da geliştirilmesi, yeni ortak birleşik turların oluşturulması, kruvaziyer turizminin geliştirilmesi, karşılıklı ziyaretleri basitleştirmek için vize ve göç rejimlerinin serbestleştirilmesi, Hazar bölgesinde turizmin eşzamanlı gelişimi ve Hazar Denizi himayesinde tek bir turist markasının yaratılması için ortak bir konseptin yanı sıra turistik tesisler ve hizmetler için birleşik bir sertifikasyon metodolojisinin geliştirilmesi ve benzeri kalkınma konularında bir dizi ortak kararlar almıştır.

Almatı, 17 Nisan 2019 tarihinde Azerbaycan ve Türkiye temsilcilerinin de katıldığı "19. Kazakistan Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı" - KUTF 2019'a ev sahipliği yapmıştır. 29-30 Haziran 2019 tarihlerinde Azerbaycan temsilcilerinin yer aldığı uluslararası etnik festival "Kóshpendiler Álemi" ve "Büyük Bozkır Ülkesi" sergisi düzenlenmiştir. 18-21 Eylül 2019 tarihleri arasında gençlik sempozyumu, turizmde teknoloji ve pazarlama forumları da dahil olmak üzere Nur-Sultan'da uluslararası turizm fuarı PATA Travel Mart 2019 gerçekleştirilmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti Turizm Endüstrisini Geliştirme Devlet Programının en önemli bölümlerinden biri, Kazakistan'ın dünyadaki seyahat ve turizminin rekabet gücünü belirleyen vize ve göç rejimlerinin serbestleştirilmesidir. Vatandaşlarının Kazakistan'a vizesiz giriş hakkına sahip olduğu ülkelerin listesi (73 ülke) genişletilmiştir. Kazakistan bugüne kadar 20 ülke ile ulusal pasaport sahiplerinin vize muafiyetine ilişkin anlaşmalar imzalamıştır.

Bununla birlikte, Kazakistan Hükümeti uluslararası turistleri çekmek için daha önce yapılmamış çok önemli adımlar atmıştır. Özbekistan, Rusya Federasyonu, Türkiye, Azerbaycan ve İran'daki popüler bilgi sitelerinde makaleler yayınlarak Kazakistan Cumhuriyeti'nin turizm potansiyelinin teşvik edilmesine özel önem verilmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Spor Bakanlığı, Kazak Turizm JSC ve Türk Konseyi Sekreteryası temsilcilerinin katılımı ile 3 Mart 2020 tarihinde yapılan toplantıda, ilk 10 yatırım projesinin yanı sıra Kazak tarafının uygulama girişimi olan birleşik bir vize sistemi - 'İPEK YOLU VİZESİ' de tanıtılmıştır. Tarafların Turizm Üniversiteleri arasında işbirliğinin kurulması, katılımcı ülkelerin üniversitelerinde "Turizm Yetkinlik Merkezi"nin oluşturulması ve "Turizm Başkentleri Girişimi" projesinin hayata geçirilmesi, Türkistan, Çimkent, Almatı ve Aktau'nun turizm potansiyeli hakkında tanıtım videosunun oluşturulmasına ilişkin protokol imzalanmıştır.

Kırgızistan

Kırgız Cumhuriyeti, turizm endüstrisini ülkenin ekonomik kalkınmasını ilerletebilecek öncelikli bir sektör olarak görmektedir. 1995 yılından bu yana, Kırgız Cumhuriyeti, turizm sektörüne ilişkin başarı ile uygulanan çok sayıda normatif yasal eylemi, düzenleyici politikayı, programı ve eylem planını onaylamıştır.

Kırgızistan'da turizm şirketleri tarafından çeşitli turizm hizmetleri ve destinasyonları sunulmaktadır. Mevcut turizm değer zincirleri, temel turizm ürününün türüne göre üç geniş kategoriye ayrılmıştır. Bu değer zincirleri 1) Isık Gölü plaj turizmi, 2) eko-turizm dahil kültür ve macera turizmi ve 3) ekstrem sporlar ve zorlu macera turizmidir. Bu kategoriler turizm sektörünün gelirinin

büyük bir kısmını oluşturmakta ve Kırgızistan'daki geniş turizm faaliyetlerini yansıtmaktadır.

Kırgız Cumhuriyeti'ndeki turizm endüstrisi GSYİH'nın yaklaşık %5,2'sine katkıda bulunmaktadır ve yeni işyerlerinin açılması ve ekonomik kalkınma için önemli bir büyüme endüstrisini temsil etmektedir. Kırgız Cumhuriyeti, dünyanın en büyük ikinci dağ gölü olan Isık Gölü, ünlü Tanrı Dağları ve tarihi İpek Yolu'nun bir bölümü gibi her biri uluslararası ziyaretçileri çekme potansiyeline sahip çok sayıda eşsiz doğal ve kültürel cazibe merkezine sahiptir.

Eylül 2018'de Kırgız Cumhuriyeti, üçüncü Dünya Göçebe Oyunlarına başarıyla ev sahipliği yapmıştır. Kırgız Cumhuriyeti'nin başarılı tanıtım kampanyası sayesinde küresel medya ülkenin benzersiz markasını uluslararası sahnede etkin bir şekilde tanıtan oyunlara odaklanmıştır.

Turist sayısı 2019'da artarak 1.8 milyona yükselmiştir. Eski Sovyetler Birliği'nden gelen ziyaretçiler, Kırgız Cumhuriyeti'ne seyahat eden turistlerin büyük çoğunluğunu oluşturmaya devam etmektedir. Tahminlere göre, turistlerin yaklaşık %70'i Kazakistan'dan ve %13'ü Rusya'dan, yaklaşık %2'si Avrupa ülkelerinden gelmektedir. Turizm sektörü yaklaşık 40.000 kişiyi veya Kırgız Cumhuriyeti'nin toplam kayıtlı istihdamının yaklaşık olarak yüzde 2'sini istihdam etmektedir.

Türkiye

Türkiye, alternatif turizm kategorisi altında derlenen farklı turizm türleri için bir çok benzersiz fırsata sahiptir. Buna kıyı turizmi, sağlık ve termal turizm, kış sporları, dağcılık turizmi, macera gezileri, yayla turizmi ve ekoturizm, konferans ve fuar turizmi, kruvaziyer ve yat turizmi, golf turizmi dahildir. Bu potansiyelin daha rasyonel bir şekilde kullanılmasını merkeze alan, "Türkiye 2023 Turizm Stratejisi" ve "2023 Eylem Planı" toplu olarak doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi varlıkların daha akıllıca kullanılmasını ve Türkiye'nin turizmden aldığı payın artırılmasını hedeflemektedir.

Türkiye 2023 Turizm Stratejisi, planlama, yatırım, organizasyon, iç turizm, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge), hizmetler, ulaşım ve altyapının güçlendirilmesi, tanıtım ve pazarlama, eğitim, şehir düzeyinde markalaşma, turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi, mevcut turizm alanlarının rehabilitasyonu ve destinasyonların

iyileştirilmesi alanlarında çeşitli uzun vadeli stratejiler önermektedir. Strateji, ekonomik büyümeyi destekleyen, fiziksel olarak uygulanabilir, sosyal yönelimli ve sürdürülebilir turizm ilkesini adil bir şekilde yansıtan bir planlama yaklaşımı benimsemektedir.

Ulusal ve bölgesel düzeyde turizm faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak, ancak öncelikli bölge ve alanlar belirlenmesi ve bu alanlarla ilgili gerekli altyapı proje setlerinin ilgili kurum ve kuruluşların yatırım programlarına dahil edilmesi ile ulaşılabilecek bir hedeftir.

TÜRKPA üyesi ülkeler, Türkiye'nin beklenen değişimi ve dönüşümü gerçekleştirmesi için turizm alanında önemli bir hedef kitle oluşturmaktadır. Türkiye ve diğer Türk dili konuşan devletler, tarihin derinliklerinden gelen sarsılmaz bağlarla ortak kültür ve benzer tüketim alışkanlıklarıyla birbirlerine bağlıdır. TÜRKPA üyesi ülkelere Türkiye'ye gelen turist sayısı artış göstermesine rağmen istenilen düzeyde değildir. Elbette bu artışta Türkiye'nin doğal güzelliği, turizm ve hizmet sektörlerinin yüksek düzeyde gelişmesi ve kurumsallaşma sürecinde edinilen deneyimlerin büyük katkısı vardır.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından toplanan istatistiki verilere göre, Türk dili konuşan ülkelere Türkiye'ye gelen toplam turist sayısının oranı, toplam turist sayısının %2,9'unu oluşturmaktadır. Ülkeler ayrı ayrı incelendiğinde 402.384 turist ile Kazakistan'dan gelen turist sayısının diğer üç Türk dili konuşan ülkeye göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Kırgızistan'dan Türkiye'ye gelen Kırgız vatandaşlarının sayısı ilk kez 2017 yılında yüzünü geçmiştir. Bu artışta sahil otellerine çalışmaya giden Kırgızistan uyruklu işçiler de önemli rol oynamaktadır. Kırgız turistlerin sayısı 2018 yılında 2017 yılına göre %9,55 artışla 114.926 kişiye ulaşmıştır.

SONUÇ

Ortak tarihi ve kültürel köklere sahip TÜRKPA üyesi ülkeler, turizm açısından muazzam bir potansiyele sahiptir. Ancak üye ülkeler arasında turizm faaliyetleri istenilen düzeyde değildir. Kovid-19 salgını da turizme büyük bir darbe vurmuştur. Kovid-19 salgını döneminde Türk dili konuşan ülkeler arasında turizmin gelişmesi için mevcut çabaların hem ikili hem de çok taraflı düzeyde güçlendirilmesi gerekmektedir. Üye ülkeler, Türk dili konuşan ülkelere turizmin gelişmesi için

ortak bir strateji ve eylem planı oluşturarak turizmden elde edilebilecek kazanımları artırabilirler.